

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

У статті досліджено сучасні тенденції інноваційного розвитку підприємств легкої промисловості (на прикладі Одеської обл.), виявлено проблеми, що перешкоджають підвищенню їх інноваційної активності. Розроблено пропозиції щодо забезпечення ефективного інноваційного розвитку підприємств легкої промисловості.

The article considers the current trends of innovation development of the enterprises of sewing and textile industry (Odessa region as an example), identified problems hindering the improvement of innovation activity of enterprises. Developed proposals for effective innovation development of the enterprises of sewing and textile industry.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Одним з визначальних чинників структурної перебудови та прискорення економічного зростання є активізація інноваційної діяльності промислових підприємств і перехід на інноваційну модель розвитку. Така модель змінює підґрунтя економічного зростання: рушійною силою розвитку стає не тільки саме промислове виробництво, а також його базування на новітніх наукових розробках і технологіях.

За цих умов активізація інноваційних процесів на підприємствах вітчизняної легкої промисловості є одним з найважливіших чинників прискорення їх економічного розвитку та ефективного функціонування. Це обумовлено тим, що використання недосконалих, застарілих технологій та висока ціна на продукцію робить підприємства цієї галузі неконкурентоспроможними. Незважаючи на деяке пожвавлення інноваційних процесів на підприємствах легкої промисловості України, вони все ще здійснюються вкрай в'яло. Інноваційне відновлення як підприємств легкої промисловості, так і всього промислового виробництва взагалі, йде дуже повільними темпами.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Дослідженням різних аспектів інноваційного розвитку промислових підприємств присвячені праці таких відомих вітчизняних та зарубіжних вчених, як: І. Ансоф, Ю. М. Бажал, Л. Водачек, А. С. Гальчинський, В. М. Геєць, А. В. Гриньов, М. І. Туган-Барановський, Й. Шумпетер, Ю. Яковець. Широкого висвітлення проблеми інноваційної діяльності підприємств легкої промисловості набули в працях таких вчених, як: А. П. Гречан, С. М. Гаман, А. Є. Глинська, С. М. Макаренко, О. М. Паливода, Г. Г. Савіна, Ю. Ю. Ямко та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У працях вчених недостатньо уваги приділено дослідженню тенденцій інноваційного розвитку підприємств легкої промисловості, визначенню причин їх низької інноваційної активності, системному вирішенню проблем забезпечення інноваційно спрямованого розвитку як окремих підприємств легкої промисловості, так і всієї галузі. Дані аспекти чітко не визначено і до теперішнього часу, що вимагає їх подальшого дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сучасних тенденцій інноваційного розвитку підприємств легкої промисловості, виявлення проблем, що йому перешкоджають, надання практичних рекомендацій щодо активізації інноваційних процесів на підприємствах галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглянемо специфіку функціонування та тенденції інноваційного розвитку підприємств легкої промисловості на прикладі підприємств Одеської області, приділивши особливу увагу дослідженню реального стану

зазначених підприємств регіону, визначенню особливостей та закономірностей їх інноваційної діяльності.

Одеська область має низку потужних підприємств-виробників товарів легкої промисловості. Ця галузь представлена підприємствами:

- текстильної (ТДВ «Татарбунарська вовняна компанія», ВАТ «Одеська фабрика нетканих матеріалів», «ТЕКСОД», ТОВ «ОДЕТЕКС»);
- швейної (ЗАТ «Виробниче об'єднання «Астра», ВАТ «Болградська швейна фабрика», ЗАТ «Жанна», АТЗТ ОБМО «Модесса», ЗАТ «Одеська швейна фабрика», ЗАТ «Тригон», ЗАТ «ВТО «Лазур», ТОВ «Швейна фабрика «Грегори Арбер», ПП «Ольга-стиль», ВАТ «Балтська швейна фабрика»);
- шкіряної («Авіс ЛТД», «ТКТ», Одеський шкіряний завод);
- хутрової (КП «Одеська хутрова фабрика», ВАТ «Балтська хутрова фабрика»);
- взуттєвої підгалузей (фабрика «Імперія», ТОВ «Белста», «Альбатрос плюс») [1].

В області є сировинна база для розвитку вовняної промисловості – наряду з функціонуванням Ізмаїльського племзаводу «Вікторія» все більшого розвитку набуває вівчарський комплекс «Фрумушика-Нова» (Тарутинський р-н Одеської обл.).

За даними офіційної статистики підприємства легкої промисловості в Одеській області знаходяться у вкрай важкому становищі. Темпи росту виробництва продукції підприємств галузі є незадовільними, хоча така динаміка просліджується й взагалі по промисловим підприємствам регіону, про що свідчать дані табл. 1 (складено за даними [2, с.84; 3]).

Таблиця 1

Індекси промислової продукції підприємств Одеської області

(у відсотках до попереднього року)

	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.
Промисловість	97,0	99,5	90,7	116,5	127,6	78,2	102,9
Добувна промисловість	97,8	137,3	335,7	76,4	106,4	78,4	109,1
Переробна промисловість	98,1	99,6	90,3	116,5	128,3	78,2	102,7
з неї: легка промисловість	250,6	43,1	79,8	105,0	94,2	86,3	109,6

За останні три роки намітились такі тенденції виробничої діяльності підприємств легкої промисловості Одеської області: обсяги виробництва підприємств легкої промисловості Одеської області у 2008 р. зменшилися на 5,8% в порівнянні з 2007 р.: скоротилось виробництво жіночих та дівчачих брюк та бриджив (на 51,6%), панчішно-шкарпеткових виробів (на 47,7%), виробництво постільної білизни (на 41,3%), чоловічих та хлопчачих брюк та бриджив (на 36,2%), жіночих та дівчачих костюмів (на 30,4%), чоловічих та хлопчачих сорочок (на 17,7%), спідниць та спідниць-брюк (на 13,0%). Водночас зросло виробництво трикотажного одягу для маленьких дітей (на 39,6%), жіночих блузок, тунік, батників, сорочок (на 21,0%), трикотажних светрів, джемперів, пуловерів (на 14,4%), робочих чоловічих піджаків, курток та блейзерів (на 2,9%).

У 2009 р. ситуація погіршилась – обсяги виробництва зменшилися на 13,7% у порівнянні з 2008 р. Скоротилось виробництво жіночих та дівчачих брюк та бриджив на 69,5%, постільної білизни – на 65,3%, спідниць та спідниць-брюк – на 58,1%. Водночас, зросло виробництво панчішно-шкарпеткових виробів на 34,2%, взуття – на 3,8%.

У 2010 р. був відмічений приріст обсягів виробництва на 9,6% (у порівнянні з 2009 р.). Зросло виробництво жіночих та дівчачих брюк та бриджив у 2,3 рази, постільної білизни – на 23,6%. У той же час, спостерігався спад у виробництві панчішно-шкарпеткових виробів на 57,3%, спідниць та спідниць-брюк – на 18,3%, верхнього трикотажу – на 0,6%. Необхідно

відмітити, що збільшення обсягів виробництва у більшій мірі було обумовлено ростом цін, а не збільшенням обсягів виробництва у натуральному обсязі [3].

Таким чином, можна зробити висновок, що підприємства легкої промисловості Одеської області працюють нестабільно, просліджується тенденція спаду їх виробничої активності, обсяги виробництва та реалізації за багатьма товарними групами мають тенденцію до скорочення.

Перед тим, як перейти до виявлення тенденцій інноваційного розвитку підприємств легкої промисловості Одеської області, доцільно провести короткий фінансовий аналіз діючих підприємств галузі (вибраних випадковим способом). Результати аналізу наведено у табл. 2–8. Умовні позначення:

K_1 – коефіцієнт співвідношення залучених та власних засобів (норматив < 1);

K_2 – коефіцієнт – фінансової незалежності (норматив $\geq 0,2$);

K_3 – коефіцієнт автономії (норматив $> 0,5$);

K_4 – коефіцієнт маневреності власних засобів (норматив $> 0,5$);

K_5 – коефіцієнт покриття боргів (норматив > 1);

K_6 – коефіцієнт абсолютної ліквідності (норматив $> 0,2$);

K_7 – коефіцієнт поточної ліквідності (норматив > 1);

K_8 – коефіцієнт загальної ліквідності (норматив > 2).

Таблиця 2

Аналіз фінансового стану ТОВ «ТД «Грегорі Арбер»

рік	Показники фінансової стійкості					Показники платоспроможності		
	K_1	K_2	K_3	K_4	K_5	K_6	K_7	K_8
2006	43,537	0,023	0,022	28,317	1,009	0,007	0,256	2,813
2007	60,567	0,017	0,016	54,340	0,920	0,234	15,494	39,553
2008	-3,314	-0,319	-0,469	-1,334	0,628	0,004	1,571	3,101
2009	-3,572	-0,280	-0,389	-1,180	0,680	0,003	0,860	1,946

ТОВ «ТД «Грегорі Арбер» є найбільшим холдингом на ринку одягу України, що об'єднує 5 швейних фабрик з сучасним обладнанням й технічним оснащенням провідних європейських виробників (Investronica, Durkopp, Rotondi, Brother, Indupress, Juki, Stoll, Strobel, Veit). Як свідчать дані табл. 2 показники фінансової стійкості підприємства не відповідають нормативним значенням. Платоспроможність забезпечується, в першу чергу, за рахунок виробничих запасів та готової продукції. У 2010 р. підвищення потреб внутрішнього ринку зумовили розширення асортименту продукції підприємства, зорієнтованість на проведення інноваційно-інвестиційних змін.

ТОВ «ТД «Грегорі Арбер» постійно проводяться власні розробки та впроваджуються інновації у виробництво продукції, що не має аналогів на вітчизняному ринку та є конкурентоспроможною у порівнянні з продукцією іноземного виробництва.

Таблиця 3

Аналіз фінансового стану ТОВ «Балтська швейна фабрика»

Рік	Показники фінансової стійкості					Показники платоспроможності		
	K_1	K_2	K_3	K_4	K_5	K_6	K_7	K_8
2006	0,095	10,476	0,913	0,305	4,148	0,280	3,396	4,368
2007	0,158	6,346	0,864	0,389	3,437	0,186	2,934	3,535
2008	0,114	8,800	0,898	0,358	4,166	0,046	3,317	4,145
2009	0,426	2,348	0,701	0,432	2,014	0,003	1,688	1,946
2010	0,330	3,027	0,752	0,492	2,491	0,133	4,682	2,490

ТОВ «Балтська швейна фабрика» заснована у 1927 р. (основною кінцевою продукцією фабрики були бавовняні вироби, усі операції виконувались вручну). У 1931 році на базі підприємства утворено державну фабрику, на якій виготовлялись піджаки, брюки, білизна. У 2005 році ТОВ «Балтська швейна фабрика» увійшла до складу ТОВ «ТД «Грегорі Арбер».

після чого на підприємстві було налагоджено співпрацю із закордонними партнерами, що надало можливість забезпечити стабільну роботу підприємства та здійснити модернізацію потужностей. На підприємстві було встановлено передове устаткування відомих фірм Durkopp, «Текстима», Juki, Brother, САПР, завдяки чому утрічі було збільшено виробництво. Як свідчать дані табл. 3, підприємство має гарні показники фінансової стійкості, але має недостатню спроможність погашати свої поточні зобов'язання тільки за рахунок грошових коштів. При цьому коефіцієнти поточної та загальної ліквідності відповідають нормативному значенню.

Протягом 2010 р. підприємство працювало стабільно на давальницької сировині іноземних фірм Англії та Німеччини. Було освоєно випуск нової продукції – пальта та півпальта жіночі. У зв'язку зі складністю технологічного процесу пошиття нової продукції обсяги виробництва зменшилися на 9,4 %. У 2010 році підприємством реалізовано готової продукції на загальну суму 6011,7 тис. грн., що більше відповідного періоду минулого року на 3,1 %. Протягом 1 кварталу 2011 р. підприємством виготовлено продукції на 69 % більше, ніж у 1 кварталі минулого року.

Таблиця 4

Аналіз фінансового стану ВАТ «Татарбунарська сукняна фабрика»

Рік	Показники фінансової стійкості					Показники платоспроможності		
	К ₁	К ₂	К ₃	К ₄	К ₅	К ₆	К ₇	К ₈
2006	0,140	7,148	0,877	-0,131	0,066	0,009	0,066	0,066
2007	0,129	7,742	0,886	-0,129	0	0	0	0
2008	0,128	7,831	0,887	-0,128	0	0	0	0
2009	0,126	7,922	0,888	-0,126	0	0	0	0
2010	0,126	7,922	0,888	-0,126	0	0	0	0

Початок діяльності «Татарбунарської сукняної фабрики» припадає на 1924 рік. Це було приватне підприємство по випуску сукна. За роки Радянської влади підприємство було розширене, і збільшився асортимент продукції (напіввовняні тканини, хустки, пряжа). З 1992 р. підприємство реорганізовано в орендне і у 1994 р. приватизовано колективом працівників та пенсіонерів фабрики. У кінці 2010 р. керівництво товариства розглядало питання репрофілювання його діяльності зі сфери легкої промисловості на сільськогосподарське виробництво, але позитивне рішення з цього питання не було прийняте, й в жовтні 2010 р. ВАТ «Татарбунарська сукняна фабрика» було перетворено у ТДВ «Татарбунарська вовняна компанія».

У підприємства є два основних цеха: прядильний цех (підготовчий, чесальний та прядильний відділи) та ткацький цех (ткацький відділ). Підприємство має земельну ділянку площею 1,6 га, майстерню, очищувальні споруди, три артсвердловини. У якості основних видів діяльності передбачена підготовка вовняного волокна – кардної пряжі та виробництво вовняних тканин. Але останні роки ні виробнича, ні інноваційна діяльність не здійснювалась. Як свідчать дані табл. 4, підприємство знаходиться у дуже скрутному становищі та потребує значного технічного переоснащення, запровадження нових прогресивних технологій.

Таблиця 5

Аналіз фінансового стану ЗАТ Виробниче об'єднання «Астра»

Рік	Показники фінансової стійкості					Показники платоспроможності		
	К ₁	К ₂	К ₃	К ₄	К ₅	К ₆	К ₇	К ₈
2006	0,095	10,532	0,913	0,614	7,467	0,057	0,553	7,457
2007	0,107	9,441	0,903	0,700	7,541	1,929	2,990	7,519
2008	0,084	11,934	0,923	0,659	8,869	0,836	1,852	8,836
2009	0,177	5,664	0,850	0,649	4,673	0	0,991	4,654
2010	0,104	9,600	0,906	0,634	7,091	0,255	0,618	7,073

Виробництво на ЗАТ ВО «Астра» налагоджено за цеховою структурою. Цехи основного виробництва спеціалізуються на виготовленні профільної продукції підприємства (пошиття жіночого одягу), що призначена для задоволення потреб зовнішніх споживачів. Однорідні за профілем цехи об'єднано у корпуси. Як свідчать дані табл. 5, показники фінансової стійкості підприємства відповідають нормативним значенням. Платоспроможність забезпечується в більшій мірі за рахунок виробничих запасів та товарів, при цьому намітилась тенденція до певного погіршення платоспроможності. Виробнича активність підприємства за останні роки падає. З 2009 р. діяльність підприємства стала неприбутковою, що в певній мірі було зумовлено економічною кризою. Інноваційна діяльність підприємством не здійснювалась.

Таблиця 6

Аналіз фінансового стану КП «Одеська хутрова фабрика»

Рік	Показники фінансової стійкості					Показники платоспроможності		
	K ₁	K ₂	K ₃	K ₄	K ₅	K ₆	K ₇	K ₈
2006	0,095	10,477	0,913	0,340	4,265	7,000	10,379	22,207
2007	0,148	6,779	0,871	0,283	2,709	1,473	2,297	6,341
2008	0,016	60,931	0,984	0,536	33,672	0,276	29,310	33,638
2009	0,060	16,560	0,943	0,022	1,367	0,014	0,810	1,357

Історично «Одеська хутрова фабрика» утворилася у 1924 р. як артіль. З 1960 р. перетворена у фабрику, що спеціалізується на випуску жіночих, дитячих пальт і головних уборів з різних видів хутра і хутровини. В даний час фабрика здійснює вироблення і фарбування різних видів хутряної сировини (кролик, козел, нутрія, овчина, лисиця), здійснює пошиття і реалізацію хутряних виробів жіночого, молодіжного, дитячого асортименту і головних уборів. Як свідчать дані табл. 6, підприємство має гарні показники фінансової стійкості. При цьому необхідно відмітити, що ступінь мобільності використання власних коштів є низькою, про що свідчать значення коефіцієнту маневреності власних коштів, які не відповідають нормативам. Платоспроможність підприємства забезпечувалась у 2006-2008 рр. в основному за рахунок запасів та готової продукції, а у 2009 р. – за рахунок дебіторської заборгованості. Крім того намітилась тенденція до погіршення платоспроможності підприємства. Інноваційною діяльністю підприємство не займалось.

Таблиця 7

Аналіз фінансового стану ТОВ «Белста»

Рік	Показники фінансової стійкості					Показники платоспроможності		
	K ₁	K ₂	K ₃	K ₄	K ₅	K ₆	K ₇	K ₈
2007	0,088	11,359	0,919	0,394	5,473	0,799	2,508	5,473
2008	0,347	2,882	0,742	0,261	1,752	0,048	0,305	1,752
2009	0,630	1,587	0,559	-0,104	0,869	0	0,236	1,085
2010	1,225	0,817	0,450	-0,137	0,888	0,048	0,301	0,887

ТОВ «Белста» засноване у 2005 р. за технологією турецької фабрики «Еспра». Введення в експлуатацію підприємства і випуск продукції розпочато з січня 2007 р. З метою поліпшення якості продукції і нарощування обсягу виробництва, на наявних виробничих площах підприємства проводилося впровадження нового технологічного устаткування і поліпшення умов праці.

Прекрасна технічна оснащеність, передові технології, сучасний рівень моделювання вивели підприємство в лідери. Для виробництва взуття на фабриці є 12 ділянок, на яких виробляється більше, ніж 500 моделей взуття домашнього і літнього асортименту. Товар реалізується в Україні і за її межами.

Як свідчать дані табл. 7, з початку заснування підприємство мало непогані показники фінансової стійкості, але намітилась тенденція до їх погіршення. Платоспроможність підприємства є незадовільною й погіршується з кожним роком.

Аналіз фінансового стану ВАТ «Одеська фабрика нетканих матеріалів»

Рік	Показники фінансової стійкості					Показники платоспроможності		
	K ₁	K ₂	K ₃	K ₄	K ₅	K ₆	K ₇	K ₈
2006	0,007	140,793	0,993	0,613	87,301	0,019	4,222	87,301
2007	0,014	70,861	0,986	0,692	50,008	0,110	1,620	50,008
2008	0,003	309,417	0,997	0,698	217,042	0	0,417	217,042
2009	0,035	28,522	0,966	0,712	21,310	0	0,030	21,310

ВАТ «Одеська фабрика нетканих матеріалів» було засновано у 1933 р. як державне. На той час на підприємстві в основному займалися переробкою вторинної сировини. У 1956 р. воно було перейменоване у ватинову фабрику, потім у 1968 р. у фабрику нетканих матеріалів. Шляхом приватизації фабрика нетканих матеріалів була перетворена у ВАТ. Основні види продукції, що виробляє товариство: ватин та ватні настили. Основні ринки збуту – м. Одеса, м. Полтава, м. Львів, м. Хмельницьк, м. Кременчук. Як свідчать дані табл. 8 підприємство має гарні показники фінансової стійкості. Платоспроможність, взагалі, забезпечується за рахунок виробничих запасів та готової продукції. Інноваційною діяльністю товариство не займалось. Таким чином, можна зробити висновок, що інноваційна активність підприємств легкої промисловості Одеської області є дуже низькою, хоча саме інновації забезпечують вихід на лідируючі позиції та підвищення конкурентоспроможності. Необхідно відмітити, що низька інноваційна активність спостерігається не тільки у легкій промисловості, а й у промисловому виробництві Одещини взагалі. Такі показники є недостатніми для ефективного інноваційного розвитку промисловості.

Треба відмітити, що сьогодні одним з факторів, що суттєво впливають на інноваційну діяльність підприємств легкої промисловості, є робота за толінговими угодами. Протягом останніх років більшість підприємств галузі працювали за контрактами з провідними фірмами Західної Європи та США. Робота з давальницькою сировиною створює можливості вижити для багатьох підприємств. Водночас, у толінгу приховані певні небезпеки. Насамперед, вони полягають у відсутності потреби самим піклуватися про конкурентоспроможність своєї продукції, у відсутності стимулів до самостійної розробки нових видів продукції та впровадженні інновацій. Таким чином, відбувається експлуатація ресурсу вітчизняних підприємств легкої промисловості із звуженням можливостей до модернізації виробництва [4, с.101]. Крім того, до негативних наслідків роботи з використанням давальницької сировини можна віднести: низький рівень рентабельності діяльності, зростання зносу устаткування і машин у зв'язку із високою інтенсивністю їх використання. Разом з тим є й позитивні наслідки: придбання нових технологій, використання сучасних моделей, отримання досвіду технології виготовлення продукції, яка відповідає світовим стандартам. Іноземні фірми охоче йшли на співпрацю з одеськими підприємствами легкої промисловості (особливо швейними) в зв'язку з тим, що вони мали значно нижчий рівень оплати робочого часу та високу якість продукції. Але сьогодні закордонні замовники все більш переміщують своє виробництво до країн Азії. Це зумовлене тим, що в період світової кризи виробники шукали шляхи мінімізації витрат, в т.ч. й за рахунок заробітної плати. Хоча зарплата швачок на вітчизняних підприємствах (в т.ч. й одеських) значно нижча, ніж на європейських, але вона набагато вища по відношенню до зарплат, наприклад, в Китаї. Як свідчать дані табл. 9 (складено за даними [5]), мінімальна заробітна плата на підприємствах швейної галузі Одеської обл. становить 960 грн. Для зрівняння, зарплата швачки в Китаї становить близько 30 доларів. Істотний вплив на інноваційну діяльність досліджуваних підприємств справляє також наявність недобросовісної конкуренції на внутрішньому ринку. Цей тип конкуренції є негативним за своїми наслідками для інноваційної діяльності, оскільки фінансово знекровлює підприємства легкої промисловості, витісняючи їх з ринку, і тим самим, зменшуючи ресурсні можливості для нововведень.

Середньомісячна заробітна плата швачки на підприємствах Одеської області

Назва швейного підприємства	Середньомісячна заробітна плата швачки на підприємстві (станом на 2011р.), грн.
ТОВ «Караван Текстиль» (м. Одеса)	3000
ПОГ «Вілена» (м. Одеса)	2000
ТОВ «Александрія» (м. Одеса)	2000
ТОВ «Белста» (м. Білгород-Дністровський)	1500
ТОВ «Балтська швейна фабрика» (м. Балта)	1500
ТОВ «Швейна фабрика «Грегорі Арбер» (м. Одеса)	1200
ТОВ «Балтська хутрова фабрика» (м. Балта)	1200
ТОВ «ВВ» (м. Одеса)	1155
ТОВ «Вуаль» (м. Одеса)	1060
ТОВ «ЮНЛ» (м. Одеса)	1060
ПП «Андрус» (м. Іллічівськ)	960

Висновки і перспективи подальших розробок. Проведений моніторинг функціонування підприємств легкої промисловості Одеської області, аналіз їх інноваційної активності, розгляд факторів, що вплинули на функціонування та обумовили специфіку цих підприємств тощо, показали, що, незважаючи на негативні тенденції, які є відображенням загального становища легкої промисловості регіону, зазначені підприємства мають усі підстави для ефективного розвитку інноваційної діяльності, впровадження нових методів та інструментів стимулювання інноваційної активності, пошуку нових шляхів реалізації свого інноваційного потенціалу. На думку автора, підприємства легкої промисловості мають потенціал для технологічного прориву та виходу на самодостатній сталий розвиток. Але для цього необхідна наявність сировинного, кадрового, фінансового забезпечення. Нажаль розраховувати вітчизняним товаровиробникам, перш за все, прийдеться на власні кошти, бо ймовірність залучення необхідних коштів за рахунок коштів іноземних інвесторів або коштів держбюджету досить мала. За цих обставин доцільним автор вважає формування кластерних структур у легкій промисловості, що дозволить акумулювати наявні ресурси, зусилля підприємств, уряду на забезпечення ефективного інноваційного розвитку підприємств галузі. Крім того, це дозволить об'єднати зусилля всіх підприємств, які беруть участь у виготовленні кінцевої продукції, що надасть можливість зробити акцент не тільки на внутрішньому потенціалі складових кластеру, а й на можливостях їх синергетичної взаємодії, й, як наслідок, сприятиме активізації інноваційної діяльності підприємств легкої промисловості.

Перспективами подальших розробок є вивчення основних методів та інструментів активізації інноваційної діяльності підприємств, розробка механізму стимулювання їх інноваційної активності, дослідження різних аспектів формування інтегрованих структур (в т.ч. кластерів) та синергетичного взаємозв'язку їх структурних елементів.

Список використаної літератури

1. Офіційний сайт міста Одеса [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.odessa.ua/ru/enterprises>.
2. Статистичний щорічник Одеської області за 2009 рік / за ред. Т. В. Стоянової. – Одеса: Астропринт, 2010. – 549 с.
3. Офіційний сайт Головного управління статистики в Одеській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.od.ukrstat.gov.ua>.
4. Гончаров Ю. В. Вплив толінгу на конкурентоспроможність легкої промисловості України / Ю. В. Гончаров, А. О. Дворецький // Вісник Хмельницького Національного Університету. – 2009. – № 4. – С. 99–101.
5. Офіційний портал Державної служби зайнятості України «Труд» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.trud.gov.ua>.